
Forprojekt trusler og vold på specialskoler til BAR U&F og BAR SoSU

1. juni 2012

Denne rapport er udarbejdet af Cand. Psych, PhD. Lars Peter Andersen.

Der er benyttet data fra Forskningsprojektet "Vold på arbejdspladsen", som er et samarbejde mellem Lars Peter Andersen og Charlotte Ann Rasmussen, Arbejdsmedicinsk Klinik, Regionshospitalet Herning og Annie Høgh, Institut for Psykologi, Københavns Universitet, der alle har bidraget ved indsamling af de kvantitative data.

Har du spørgsmål, er du velkommen til at ringe til: Lars Peter Andersen på +45 784 33 548.

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	3
Introduktion	5
Baggrund og formål.....	5
Data	6
Kvantitative data	6
Kvalitative data.....	6
Hyppeghed af trusler og vold på specialskoler	7
Litteratursøgning.....	7
Data fra forskningsprojektet "Vold på arbejdspladsen".	8
Deltagere fordelt på faggrupper	8
Hyppeghed af trusler.....	9
Intensitet af trusler.....	10
Hyppeghed af vold.....	11
Intensitet af vold	12
Registrering	13
Er hyppegheden af trusler og vold stigende? Eventuelle årsager?	13
Tryghed på arbejdspladsen	15
Tilfredshed alt i alt med arbejdsmiljøet og arbejdet.	15
Opsamling og perspektivering.....	16
Er der forskel på specialskolerne?	18
Hvordan håndterer de ansatte trusler og vold i forbindelse med arbejdets udførelse?	19
Et personligt engagement og robusthed.....	19
Faglighed	20
Konflikthåndtering.....	21
Registrering	22
Konklusion.....	24
Anbefalinger.....	25

Introduktion

I denne rapport er der sammenfattet resultater fra spørgeskemaundersøgelsen "Vold og Trusler på arbejdspladsen 2010", som er gennemført i et samarbejde mellem Kriminalforsorgen, Arbejdsmedicinsk klinik, Herning og Psykologisk Institut, Københavns Universitet. Undersøgelsen omfatter kun data fra specialskolerne, og data er fra undersøgelsen gennemført i 2010.

Baggrund og formål.

Af fremsendte dokument fremgår det, at delresultaterne fra forskningsprojektet "Vold på arbejdspladsen" har vist ganske høje forekomster af vold og trusler mod de ansatte på specialskolerne. Dette kunne tyde på et behov for aktiviteter fra BAR'ernes side.

BAR U&F og BAR SoSU er derfor gået i gang med et forprojekt med titlen: "Trusler og vold på specialskoler". Forprojektet skal være færdigt inden sommeren 2012. Der er nedsat en styregruppe, og projektet er gået i gang i efteråret 2011.

Styregruppen ønsker en beskrivelse af specialskolernes problemområder og udviklingsmuligheder. Beskrivelsen skal danne baggrund for styregruppens indstilling til rådene om aktiviteter, som kan iværksættes for specialskoler og indeholde to hovedspor:

- 1. Problemfelt og viden.** Der ønskes en beskrivelse af problemfeltet trusler og vold i forhold til arbejdsmiljøet på specialskolerne.
- 2. Behov og aktiviteter:** Der ønskes en sandsynliggørelse af, hvilke behov en eller flere BAR aktiviteter kunne opfylde i forhold til forebyggelse og håndtering – herunder om man kan tale om forskellige typer af specialskoler med forskellige behov. Der ønskes en vurdering af behovet for skriftligt materiale, dialogmøder, dannelse af netværk, værktøjer til møder på skolerne mm.

Forprojektet må fylde 10-15 sider, afslutte med 2-4 anbefalinger og indeholde en indledende opsamling

Data

Rapporten bygger på henholdsvis kvantitative data indsamlet gennem spørgeskemaundersøgelser i henholdsvis 2010, og interviews gennemført i februar-marts 2012.

Kvantitative data

I 2010 indgik 19 specialskoler i en spørgeskemaundersøgelse som led i et større forskningsprojekt. 796 ansatte udfyldte et spørgeskema, hvilket giver en svarprocent på 95.

Kvalitative data

Der er gennemført semi-strukturerede interviews på 5 specialskoler. De enkelte specialskoler er valgt ud fra de kvantitative data. Der er valgt skoler med høje og lave frekvenser af vold og trusler og dels ud fra at få en gennemsnitlig skole. Der er gennemført interviews med ledere, arbejdsmiljørepræsentanter og medarbejdere. I alt er der gennemført 13 interviews med 25 personer. Interviewene er efterfølgende transskriberet.

Hyppighed af trusler og vold på specialskoler

Litteratursøgning

Nationalt er der ikke tidligere gennemført undersøgelser, der specifikt undersøger omfanget af trusler og vold for ansatte på specialskoler. I NAK data indgår frekvensen af trusler og vold indirekte, idet vold og trusler er gjort op på faggrupper fx lærere og pædagoger. Her kan man se, at 31 % lærere og 27 % pædagoger og pædagogmedhjælpere angav, at de i det seneste år, havde været udsat for vold. 25 % af lærerne og 24 % af pædagogerne og pædagogmedhjælperne havde været udsat for vold på deres arbejdsplads. I forhold til landsgennemsnittet, som ligger på henholdsvis 10,6 % for trusler og 7,5 % for vold er disse hyppigheder en del over gennemsnittet. Men det fremgår ikke af NAK data, hvor lærerne og pædagogerne er ansat - data er kun opgjort på brancher. Men der ikke tvivl om, at i de brancher, som BAR SOSU og BAR S&U repræsenterer, er der høje hyppigheder af trusler og vold.

En undersøgelse fra 2006 blandt FTF medlemmer fandt, at 20 % inden for de sidste år havde været udsat for vold og trusler på arbejdspladsen, og en undersøgelse blandt FOA's medlemmer fra 2011 fandt, at 34 % inden for de seneste 12 måneder havde været udsat for vold eller trusler om vold på arbejdspladsen. Mere specifikt viser en undersøgelse fra FOA, at 9,1 % af FOA's medlemmer ansat i SFO eller i en dagsinstitution, rapporterer at have været udsat for vold eller trusler.

I mange undersøgelser af vold på arbejdspladsen defineres vold gennem de spørgsmål, der stilles. Det kan fx være spørgsmål som: "Har du selv inden for de sidste 12 måneder været udsat for fysisk vold på din arbejdsplads?" (Fx Arbejdsmiljø og Helbred i Danmark 2010, Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø). Det skaber usikkerhed om svarets gyldighed, idet den enkelte medarbejder på baggrund af et sådant spørgsmål selv må afgøre, hvorvidt en hændelse skal karakteriseres som voldelig eller ej. Hermed er der risiko for, at individets egne grænser bliver bestemmende for, hvorvidt man svarer ja eller nej til et sådant spørgsmål. Det skaber usikkerhed om, hvad det er, der er svaret på, og hyppigheden kan være endnu højere.

Internationalt er der gennemført enkelte undersøgelser, der belyser omfanget af trusler og vold på specialskoler. I Canada gennemførtes der i 2011 en undersøgelse, der fandt, at 80 % af de adspurgte anførte, at dei løbet af deres karriere havde oplevet vold på deres arbejde med indirekte vold som

den mest hyppige hændelse (Wilson, Douglas & Lyon, 2011). Berberich et al. (2011) har fundet, at undervisere på specialskoler har en fem gang større risiko for vold end lærere i almenområdet. Men heller ikke internationalt er der lavet ret mange undersøgelser om trusler og vold på specialskoler. De få, der dog er lavet, bekræfter tendensen fra de danske undersøgelser: Nemlig at niveauet af trusler og vold er ganske højt på specialskoler.

Data fra forskningsprojektet "Vold på arbejdspladsen"

I undersøgelsen fra 2010 indgår som tidligere nævnt 19 specialskoler med 796 deltagere. Resultaterne fra denne spørgeskemaundersøgelse vil blive præsenteret nedenfor.

Deltagere fordelt på faggrupper

Deltagere er inddelt i tre faggrupper og en restgruppe.

Faggruppe	Antal	Procent
Pædagogmedhjælpere	75	9,4
Lærere	330	41,4
Pædagoger	350	43,9
Andre (terapeuter, ledere, kontor)	79	9,9

Tabel 1. Deltagere fordelt på faggrupper (N = 796).

I denne rapport er der for oversigtens skyld sket en sammenlægning af forskellige faggrupper. I gruppen med pædagoger indgår både pædagoger, socialpædagoger og pædagogiske assistenter. Pædagogerne er dog langt den største gruppe. I gruppen med lærere indgår kun lærere og i gruppen pædagogmedhjælpere indgår kun pædagogmedhjælpere. I den sidste gruppe indgår ledere, kontorassistenter, psykologer, ergo- og fysioterapeuter.

I analyserne fremover indgår kun pædagoger, pædagogmedhjælper og lærere, da den sidste gruppe i meget varieret omfang har daglig og direkte kontakt med eleverne. Deres arbejdsbetingelser kan derfor vanskeligt sammenlignes med pædagogernes, pædagogmedhjælpernes og lærernes.

I spørgeskemaundersøgelsen blev deltagerne bedt om at tage stilling til en række spørgsmål om trusler og vold, som på forhånd af forskergruppe i samarbejde med praksis var defineret som trussels- og voldshændelser. Deltagerne blev spurgt, om de inden for det sidste år havde været udsat for disse hændelser. Svarmulighederne var dagligt, ugentligt, månedligt, af og til eller aldrig på hvert enkelt spørgsmål.

Hyppighed af trusler

Forekomst af trusler ses i tabel 2.

Trusselhændelse	Lærere	Pædagoger	Pædagogmedhjælper
Truet med bank	54,5	62	57,5
At blive råbt ad på truende vis	78,8	81,9	76,4
At blive kaldt nedværdigende ting på truende vis	71,8	76	73
At blive truet med genstande	56,9	64,8	52,8
At modtage skriftlige trusler	2,9	2,3	1,4
At modtage trusler over telefonen	1,6	0,8	0
At få indirekte trusler	9,1	13,9	5,4

Tabel 2. Forekomst af trusler på specialskolerne. Procentvis andel lærere, pædagoger og pædagogmedhjælper, der inden for de sidste år har oplevet at været udsat for ovennævnte trusler.

Det fremgår af tabel 2, at pædagoger og pædagogmedhjælper oftere er udsat for trusler end lærere. Andelen af både lærere, pædagoger og pædagogmedhjælper, der på truende vis er blevet råbt ad eller kaldt nedværdigende ting på truende vis inden for det sidste år er ganske høj. At blive råbt ad på

truende vis er for begge grupper den hyppigst forekomne trussel. At blive truet med bank eller blive truet med en genstand er der også både mange lærere og pædagoger, der har oplevet inden for det sidste år.

Intensitet af trusler

Ovennævnte tabel siger ikke meget om intensitet af truslerne på specialskolerne. Der er derfor lavet yderlig en analyse, der kun medtager de lærere, pædagogmedhjælpere og pædagoger, som dagligt/ugentligt er udsat for trusler i forbindelse med deres arbejde.

Resultat fremgår af nedenstående tabel.

Trusselshændelser	Lærere	Pædagoger	Pædagogmedhjælpere
Truet med bank	16,1	20,3	16,4
At blive råbt ad på truende vis	30,9	40,9	37,9
At blive kaldt nedværdigende ting	24,8	35,7	33,8
At blive truet med genstande	9,7	14,6	13,9
At modtage skriftlige trusler	0,3	0	0
At modtage trusler over telefonen	0	0	0
At få indirekte trusler	0	1,2	0

Tabel 3. Intensitet af trusler på specialskolerne. Procentvis andel lærere, pædagoger og pædagogmedhjælpere, der dagligt/ugentligt har oplevet at været udsat for trusler.

Det fremgår af tabellen, at pædagogerne samt pædagogmedhjælperne også dagligt/ugentligt oftere er udsat for trusler end lærerne.

Det fremgår af tabel 3, at 35-40 % af pædagogerne samt pædagogmedhjælperne og 25 -30 % af lærerne på specialskoler dagligt/ugentligt oplever at blive råbt ad på truende vis og blive kaldt nedværdigende ting i forbindelse med deres arbejde. Cirka 15 % af lærerne og pædagogmedhjælperne samt 20 % af pædagogerne oplever dagligt/ugentligt at blive truet med bank.

Cirka 10 % af lærerne og cirka 15 % af pædagogerne og pædagogmedhjælperne oplever dagligt/ugentligt at blive truet med genstande.

Hyppighed af vold

Hyppigheden af vold fremkommer i tabel 4.

Voldshændelse	Lærere	Pædagoger	Pædagogmedhjælper
At blive slået	56,9	74,1	72,7
At blive revet/kradset	54,5	72,2	73,9
At blive sparket	59,4	64,1	72,6
At få kastet genstand efter sig	50,2	63,7	63,5
At blive skubbet til	66,6	76	74,4
At få knytnæveslag	29	39,7	39
At blive slået med hård genstand	28,4	42,2	43,8
At blive bidt	26,1	38,4	32,4
At blive fastholdt	4,8	4,6	8,3
At blive spyttet på	41	50,9	59,4
At der bliver anvendt våbenlignende genstande	10	11,7	8,5

Tabel 4. De hyppigst forekomne voldshændelser på specialskolerne. Procentvis andel lærere og pædagoger der inden for de sidste år har oplevet at været udsat for ovennævnte voldshændelser.

Det fremgår af tabel 4, at pædagoger og pædagogmedhjælperne oftere end lærere er udsat for vold i forbindelse med arbejdets udførelse.

Cirka 75 % af pædagogerne og pædagogmedhjælperne og 57 % af lærerne er inden for det sidste år blevet slået i forbindelse med deres arbejde. Samme tendens - altså at pædagoger og

pædagogmedhjælpere oftere er udsat for vold - ses når det drejer sig om at blive revet/kradset, sparket, få kastet en genstand efter sig og blive skubbet til.

Ovennævnte tabel siger ikke meget om intensiteten af voldshændelserne på specialskolerne. Der er derfor lavet yderligere en analyse, der kun medtager de lærere og pædagoger, som dagligt/ugentligt er udsat for vold i forbindelse med deres arbejde. Resultat fremgår af nedenstående tabel.

Intensitet af vold

Intensitet af vold ses i nedenstående tabel.

Voldshændelse	Lærere	Pædagoger	Pædagogmedhjælper
At blive slået	13,3	22,9	24,3
At blive revet/kradset	10	20,9	20,5
At blive sparket	9,1	13,7	15,1
At få kastet genstand efter sig	3,9	6,6	8,1
At blive skubbet til	9,7	15,4	17,6
At få knytnæveslag	3,8	8,4	7,0
At blive slået med hård genstand	1,9	3,8	9,6
At blive bidt	0,9	2,2	1,4
At blive fastholdt	0	0,8	0
At blive spyttet på	4,7	6,8	10,8
At der bliver anvendt våbenlignende genstande	0	0,8	0

Tabel 5. Intensitet af vold på specialskolerne. Procentvis andel lærere, pædagoger og pædagogmedhjælpere, der dagligt/ugentligt har oplevet at været udsat for ovennævnte voldshændelser.

Det fremgår af tabellen, at pædagogerne og pædagogmedhjælperne også dagligt/ugentligt oftere er udsat for vold end lærerne.

Det fremgår af tabel 3, at cirka 23 % af pædagogerne og 24 % af pædagogmedhjælperne samt 13 % af lærerne på specialskoler dagligt/ugentligt oplever at blive slået på i forbindelse med udførelsen af deres arbejde. Stort set lige så mange oplever at blive revet og kradset. Der er ganske mange, der hyppigt oplever at blive sparket efter: Cirka 10 % af lærerne og 14 % af pædagogerne og pædagogmedhjælperne oplever dagligt/ugentligt at blive sparket på deres arbejde.

Registrering

Et vigtigt værktøj til at analysere trusler og vold, estimere omfanget af trusler og vold og fastholde normalitetsbegrebet vil være at lave systematiske registreringer af trusler og vold. Omfanget af dette fremgår i nedenstående tabel.

	Ja	Over halvdelen	Cirka halvdelen	Under halvdelen	Nej
Trusler	11,2	10	5,5	23,9	30,6
Vold	30,8	11,8	6,1	11,7	24,9

Tabel 6. Fordeling i procent på spørgsmålet om, hvorvidt trusler og vold er blevet registreret.

Det fremgår af tabel 6, at registreringspraksis kan blive bedre. 30 % af trusler og vold registreres ikke.

Er hyppigheden af trusler og vold stigende? Eventuelle årsager?

For at få et svar på dette spørgsmål er der sendt en forespørgsel ud til lederne på de 75 arbejdspladser, som indgår i det samlede projekt. Overordnet hælder de fleste ledere til, at trusler og vold ikke er steget gennem de sidste 5 år, men at der snarere er tale om en bedre og mere præcis registrering. Dette er også gældende for besvarelserne inden for specialskolerne. Det er samme indtryk, der opnås på baggrund af 26 interview blandt medarbejdere.

"Og det (ændret pædagogisk praksis) har jo også haft effekt...vi bliver jo stort set ikke slået mere eller bidt..." (kvindelig lærer).

Omvendt tyder data fra NAK på, at flere og flere medarbejdere i perioden 2005-2010 oplever, at de er udsat for vold og trusler på arbejdspladsen. De er generelt sket en stigning på tværs af brancher fra 3,3 % til 7,5 %, hvad angår vold, og en stigning fra 6,3 til 10,5 % hvad angår trusler. I procentpoint er der tale om mindre stigninger, men der er relativt tale om fordobling af rapportering af trusler og vold. Det er dog ikke ensbetydende med, at trusler og vold faktisk er stigende. I de seneste år har der samtidig været en større bevågenhed på trusler og vold - både på arbejdspladserne, men også på uddannelserne. Mange medarbejdere deltager tillige jævnlig i konflikthåndteringskurser. Hermed bliver medarbejderne mere bevidste om trusler og vold, og derfor er der større sandsynlighed for, at de vil svare bekræftende på spørgsmålet om, hvorvidt de på deres arbejdsplads har været udsat for trusler og vold. Derfor kan der være tale om en mere præcis registrering snarere end en øgning i trusler og vold.

Det er derfor vanskeligt at besvare dette spørgsmål præcist.

En forklaring på øget rapportering om vold kunne være, at udredninger og visiteringer var blevet ringere. Det er dog indtrykket, at udredning og visitering er mere præcist og detaljeret end tidligere. En leder udtrykker det således:

.."Faktisk har udredninger og diagnoser ikke været mere præcise end de er nu." (mandlig leder).

Det gælder ikke blot udredninger, men også tilrettelæggelse af det pædagogiske arbejde:

..."En ændret praksis kommer også af et meget tættere samarbejde med børnepsyk – det vil sige at der også er en psykiatrisk del og en udredning..og et meget tættere samarbejde med institutioner og forældre" (mandlig lærer).

Der er ikke i de kvalitative eller kvantitative data eller forespørgsler, der kan bekræfte, at et øget antal fagligt ringe visiteringer har medført, at det er de forkerte elever, der kommer på den konkrete specialskole og dermed øger risikoen for trusler og vold.

Tryghed på arbejdspladsen

Når så mange ofte oplever trusler og vold, kunne det tænkes at have en betydning i forhold til trygheden på arbejdspladsen. Langt de fleste er trods alt meget trygge ved at være på deres arbejdsplads. Det fremkommer af nedenstående tabel.

	Lærere	Pædagoger	Pædagogmedhjælper
Jeg føler mig tryk ved at færdes på min arbejdsplads.	96,4	93,7	94,7
Generelt er sikkerheden på min arbejdsplads tilfredsstillende	83,9	82,1	78,8
Jeg kan hurtigt tilkalde hjælp, når der er brug for det	87,8	87,6	80,8

Tabel 7. Andel i procent af lærere, pædagoger og pædagogmedhjælper, der har svaret "helt enig" eller "overvejende enig" til ovennævnte spørgsmål.

Det fremkommer af tabel 6, at selv om trusselhyppigheden og voldshyppigheden er ganske høj, så har det tilsyneladende ikke nogen betydning for oplevelsen af tryghed på arbejdspladsen. Over 90 % af de ansatte er trygge ved at færdes på deres arbejdsplads og over 80 % har oplevelsen af hurtigt at kunne få hjælp, når der er brug for det. Omkring 80 % er alt i alt tilfredse med sikkerheden på arbejdspladsen.

Kun ganske få rapporterer at de er utrygge, idet de fleste resterende har svaret "ved ikke" på ovennævnte spørgsmål.

Tilfredshed alt i alt med arbejdsmiljøet og arbejdet

De høje forekomster af vold og trusler kunne frygtes af få en negativ indvirkning på vurderingen af arbejdsmiljøet. Dette er åbenbart ikke tilfældet som det ses af tabel 7.

Hvor tilfreds er du alt i alt med:	Lærere	Pædagoger	Pædagogmedhjælper
Dine fremtidsudsigter i arbejdet	89	90,6	85,3
Arbejds miljøet	83,9	81	79,2
Måden, dine evner bruges på	89,7	88,6	89,4
Dit job som helhed – alt taget i betragtning	95,2	93,3	96,1

Tabel 8. Andel i procent af lærere, pædagoger og pædagogmedhjælpere, der har svaret "tilfreds" eller "meget tilfreds" til ovennævnte spørgsmål.

Det fremgår af tabel 7, at til trods for ganske høje hyppigheder af trusler og vold på specialskolerne, så har dette åbenbart ingen betydning i forhold til en generel vurdering af arbejdsmiljøet og arbejdet alt i alt. Langt de fleste af både lærere, pædagoger og pædagogmedhjælpere er ganske tilfredse med jobbet som helhed og arbejdsmiljøet. Stort set samtlige deltagere er alt i alt - og trods for mange trusler og meget vold - tilfredse med deres arbejde.

Opsamling og perspektivering

Omfanget af trusler og vold for ansatte på specialskoler er ganske højt. Niveaulet er højere for pædagoger og pædagogmedhjælpere end for lærere. Til trods for dette er der tilfredshed med trygheden på arbejdspladsen og stor tilfredshed med arbejdsmiljøet.

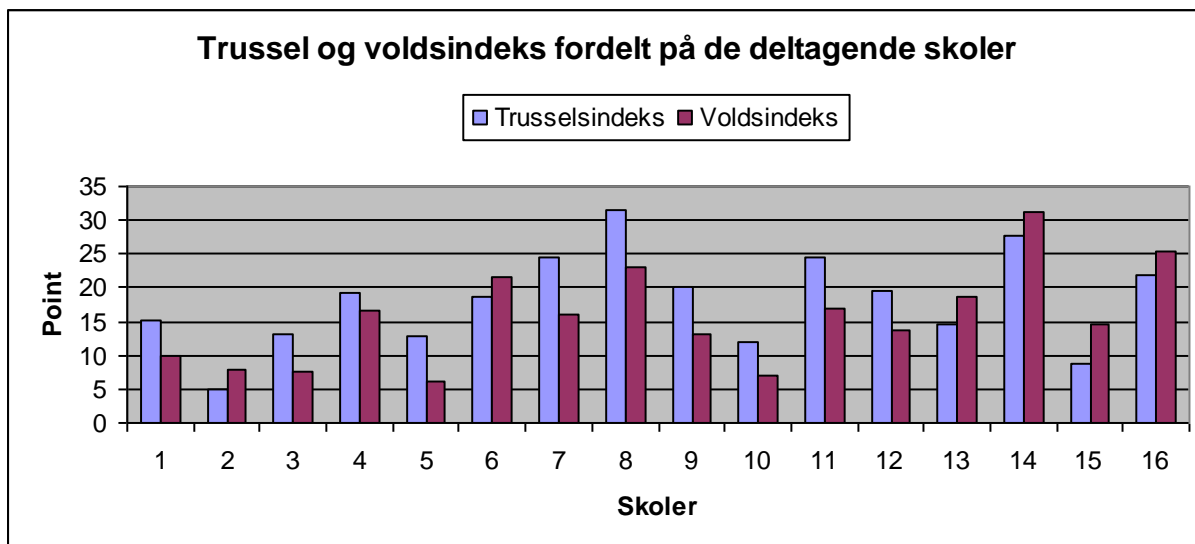
Samlet kunne dette tyde på, at selv om der er mange der oplever trusler og vold på specialskolerne, så har det ikke den store betydning på en generel vurdering af arbejdsmiljøet.

Der er dog stadig grund til stadig at være opmærksom på udviklingen af arbejdsmiljøet på specialskolerne. Længerevarende sygemeldte medarbejdere har ikke haft mulighed for at svare på spørgeskemaet, hvilken kan påvirke resultatet fra spørgeskemaerne. Flere medarbejdere i interviewene henviste til kolleger, som var blevet langtidssygemeldte og sågar fyret som følge af belastningsreaktioner efter trusler og vold på arbejdspladsen.

Derfor skal man ikke blot stille sig tilfreds med besvarelserne fra spørgeskemaet. Det er uklart, hvilken betydning de mange trusler og meget vold kan have på langt sigt, og hvilke organisatoriske forhold der mindsker og øger risikoen for, at der opstår efterfølgende belastningsreaktioner. En senere opfølgingsundersøgelse eller registerundersøgelse vil kunne give svar på dette.

Er der forskel på specialskolerne?

Der er lavet en sammenligning de 19 specialskoler hvad angår trusler og vold. Sammenligningen er baseret på et trussels - og et voldsindeks.

Figur 1. Trussel - og voldsindeks fordelt på de enkelte skoler.

Det fremgår, at der er stor spredning i hyppigheden af trusler og vold på de 16 deltagende arbejdspladser. En del af forklaringen kan være strukturelle forskelle: Visse arbejdspladser er rene SFO'er, men andre er rene skoler og de fleste er blandede. Nogle skoler er specialiseret på diagnoser fx kun udviklingshæmmede, kun ADHD børn eller kun børn med autisme diagnoser, og andre er blandede. Der er dog ingen klar sammenhæng mellem struktur og hyppighed af trusler og vold. Flere har i interviewene forklaret, at der fra år til år kan være stor spredning i hyppigheden af vold. Det skyldes, at enkelte børn kan være voldsomt udadreagerende, og inden der bliver etableret de rette pædagogiske tiltag, eller barnet flyttes til en anden skole, kan der gå nogen tid. Der kan være tale om meget specifikke og lokalt udviklede pædagogiske tiltag. Det vil sige, at hvis undersøgelsen havde fundet sted et halvt år senere ville hyppigheden af vold og trusler være lavere på den konkrete skole. Der er stor forskel på, hvordan skolerne administrativt er organiseret. Nogle skoler er selvstændige enheder med egen ledelse, mens andre specialskoler er lagt under en almindelig folkeskole. Der er stor forskel på, hvorledes skolernes netværk er udbygget og benyttes - nogle skoler indgår i netværk, mens andre ikke gør det.

Hvordan håndterer de ansatte trusler og vold i forbindelse med arbejdets udførelse?

Det fremgår af tabel 7, at selv om trussels- og voldshyppigheden er ganske høj, så er de ansatte ganske godt tilfredse med deres arbejde og tilfredse med deres arbejdsmiljø. Det kunne tolkes således, at de ansatte i dagligdagen er i stand til at håndtere mange trusler og meget vold, uden at det går ud over tilfredsheden med arbejdet og arbejdsmiljøet. Det lyder jo godt, men hvordan bærer de sig ad med det? Det svar er søgt fundet gennem de kvalitative interviews.

Generelt er det opfattelsen på baggrund af 13 interviews med 25 medarbejdere, at de ansatte på de tilfældigt udvalgte specialskoler er meget tilfredse med deres arbejde, er meget engagerede i deres arbejde, og besidder en høj grad af faglighed. Den bruger de til at håndtere en arbejdsdag, der kan være præget af trusler og vold. Dette kan der være flere forklaringer på - en forklaring kan være et personligt engagement og personlig robusthed.

Et personligt engagement og robusthed

Der sker angiveligt en selektion - både organisatorisk og individuelt ved ansættelse på en specialskole.

En lærer udtrykker det således:

"Ja det lyder så prætentivt, men kærlighed til de her børn, altså... at man kan lide dem... at de mærker det - det er nødvendigt." (mandlig lærer).

En leder understreger også, at det personlige har en betydning:

"... for mig at se så er det allervigtigste, medarbejderens egen personlighed og robusthed som menneske. Det er fint at få noget viden oven på det, men har man det andet, så går det ikke galt... jeg tror, du kan tage nok så mange år i undervisningssystemteori og anerkendende processer, hvis du dybest set ikke har det i dig som menneske, så bør du ikke arbejde med de her børn. Altså så kan de ikke have dig... Så selve det at stå godt på sine egne fødder og have bevidsthed om, at det ikke er mig der er dum fordi eleven flipper ud, eller at det ikke er mig personligt, der sker noget med her."

Faglighed

De fleste giver udtryk for, at viden og faglighed er vigtigt i forhold til at forebygge trusler og vold. Det handler om generel viden om gennemgribende psykiske udviklingsforstyrrelse og en specifik viden om en pædagogisk praksis relateret til dette, der afhjælper elevernes problemer og støtter udviklingen af deres ressourcer.

"... men vi har lært, at vi skulle kigge på hans behov og kigge på drengen... og nu hvis han har brug for at sove, så sover han, så vi sætter kravene til ham alt efter, hvordan han har det." (Kvindelig lærer).

"Det handler også om uddannelse for vores vedkommende - vi kom igennem et ret intensivt uddannelsesforløb i forbindelse med udredningen af den dreng, som man så kan overføre til andre børn. Det har været vigtigt at lære hvilke behov børn med den slags problematikker har." (Mandlig lærer)

En generel viden om gennemgribende psykiske udviklingsforstyrrelser gør det også lettere at tackle barnets adfærd, som kan være præget af empatiforstyrrelse og dermed kan virke stødende på en medarbejder. Dette kan antages at beskytte medarbejderen mod belastningsreaktioner.

"... Når du står overfor et barn med autisme, så er det et spørgsmål om at se stort på det der med, at de ikke altid kan tage andres perspektiv og har meget svært ved at tage andres perspektiv... noget som kan tricke folk ganske meget i starten... det har jeg personligt svært ved, sådan nogle folk... men det ligger i deres manglende forståelse, og ikke bare at barnet er uopdraget eller træls..."(mandlig lærer).

"... ved at vedkommende måske siger noget hurtigt... det kan være en trussel, og det kan også være nogle grimme ord eller et eller andet, og så ved man, jamen altså eleven kan simpelthen ikke gøre for det, hvis man kan sige det sådan, fordi at .. det hænger sammen med at have ADHD, at man... at man glemmer og tænke før man taler." (kvindelig lærer).

Det er indtrykket, at der gennem de seneste år er udviklet en anderledes pædagogisk tilgang. Det er indtrykket, at den pædagogiske praksis tidligere mere har været forankret i en indlæringsteoretisk ramme,

mens den pædagogiske praksis i dag i højere grad tager udgang i det enkeltes barns behov og ressourcer. En kvindelig og en mandlig lærer fra samme arbejdsplads forklarer det således:

"Jeg synes også, at da jeg startede, der var der ligesom to forskellige retninger. Måske skoler eller opfattelser. Det en sagde... bang... det er bare sådan det skal være, det er mig der bestemmer, det er fuldstændig konsekvent, og den anden retning var mere imødekommende for at se barnet og barnets behov. Den første metode er meget konfronterende og meget hård, og hvis du ikke makker ret, så får du en straf og en belønning, hvis du gør det rigtigt." (mandlig lærer).

"Jeg måtte virkelig slå knuder på mig selv for at være så hård, som vi var i starten, så for mig var det i al fald godt for mit psykiske arbejdsmiljø, at det var helt ok at gøre sådan (at tage udgangspunkt i elevens behov) og det har jo også haft effekt...vi bliver jo stort set ikke slået mere eller bidt." (Kvindelig lærer).

Konflikthåndtering

Også i håndteringen af konflikter spiller fagligheden ind. Fagligheden benyttes til at minimere niveauet af konflikter. Fagligheden bruges til at forebygge trusler og vold.

"... Jeg vil sige at et kodeord for mig er aflæsning." (Mandlig lærer).

"Ja, at finde ud af hvor de er og altså aflæse de små signaler. Hvordan ser eleven ud? Og når der begynder at blive lidt høj stemmeføring, så går jeg ned i niveau. Altså hele tiden med den her low arousal tilgang... bevæge dig ned ad konfliktrampen." (kvindelig lærer).

"Det handler om at forstå, at når der opstår en konflikt, så er det dig som pædagog, der ikke har planlagt opgaven ordentlig og ikke taget udgangspunkt i eleven." (kvindelig pædagog).

Men fagligheden bruges også til at hindre, at en konflikt eskaleres:

"Der var det en del af pædagogikken, det var også at tage fat i børnene og holde dem, kan man sige. Fordi man havde en tro på, at når et barn var voldsomt så var der brug for det, ikke. Men som for alle mulige andre mennesker, så eskaleres en konflikt som regel, når man bliver holdt og presset- yderligere presset kan man sige. Og det gjorde vi faktisk op med .. på den måde vi begyndte at kigge på, hvordan er det faktisk den

pædagogiske tilgang til børn med de her børn med særlige behov skal være, ikke. Hvordan kan vi lave omgivelserne passende? ...Vi har rykket os rigtig meget som personale, fra at være konfliktløserne på en sådan måde, at man går ind i den til at være konflikthjælperne. Det synes jeg faktisk er et rigtig, rigtig vigtigt perspektiv at have med.” (Kvindelig pædagog).

”I stedet for at vi går til angreb på det, barnet sagde, så arbejder vi med barnets virkelighed i stedet for. Ja. Det er det vi gør.” (kvindelig pædagog).

”Jeg tænker, at samtlige ansatte har en pæn lang uddannelse og efteruddannelse, så målet det er selvfølgelig at løse tingene pædagogisk. Også med en forventning om, at de her ting sker.” (Trusler og vold) (Leder).

Endelig spiller det en stor rolle, at arbejdet er organiseret i teams, og at medarbejderne kender hinanden godt.

”Og vi er meget sådan knyttet i teams, kollegaerne, fordi vi arbejder meget intensivt, intimt omkring de her elever og forældre altså og bestræber os meget på at det er den samme væg, de/vi spiller bold op ad... Og det er simpelthen nødvendigt, og derfor har vi nogle teammøder, hvor vi afklarer de her ting. Vi skal fungere som et team, det duer ikke, at der er en der siger et og gør noget andet, og en anden der siger noget andet og gør noget andet” (kvindelig lærer).

Registrering

En måde at holde fast i normalitetsbegrebet på specialskolerne på, er at benytte registreringer til at notere adfærd som ikke er normal:

”... principielt har jeg den holdning at man skal registrere det, der er, fordi ellers så bliver det en glidebane, hvornår er det ikke nok .. hoppede han kun lidt på ryggen af mig, eller slog han kun lidt ud efter mig eller... Altså får man sådan en, så er det nok, hvis man har sagt, at det vil man ikke have. Og der er jeg lidt enig med den side der, som siger vi skal registrere det der er, fordi der er mere her, end der er andre... altså vil være i normal-segmentet.” (mandlig lærer).

Samtidig er registreringen også med til at sikre en dokumentation:

"Hvis man tænker bagud, jamen så har der måske været nogle episoder, som man bare har tænkt 'nå men skidt med at jeg bliver sparket et par gange over skinnebenet, der skete jo ikke noget' men det der så sker efterfølgende, når der sker noget alvorligt, så ligger der faktisk ikke nogen dokumentation for, at den her elev har været udadreagerende." (Kvindelig lærer)

Konklusion

I denne rapport er der lavet analyser baseret på kvantitative data indsamlet på 16 specialskoler i 2010. I overskrifter er der følgende resultater:

- Vold og trusler mod de ansatte er meget udbredt på specialskoler.
- Pædagoger/pædagogmedhjælpere er mere udsatte end andre faggrupper.
- Langt de fleste ansatte er trygge ved at færdes på deres arbejdsplads.
- Langt de fleste er tilfredse med deres arbejdsmiljø og deres arbejde som helhed.
- Registreringspraksis kan blive bedre.

Analyser baseret på kvalitative data viser:

- At der angiveligt sker en selektion til ansættelse på specialskoler- både af de ansatte men også af ledelsen.
- At medarbejdere kan forebygge eskalering af konflikter ved at bruge deres viden og faglighed.
- At et tæt samarbejde i teams er nødvendig for at mindske konflikter
- At registreringer kan bruges til at dokumentere arbejdsmiljø og til at fastholde et normalitetsbegreb.

Anbefalinger

Det fremgår af konklusionen, at selv om trusler og vold er temmelig udbredt blandt ansatte på specialskoler, så er lærere, pædagoger og pædagogmedhjælpere i stand til at forebygge trusler og vold gennem faglighed og samarbejde. Niveauet af trusler og vold ville angiveligt være endnu større og konflikterne være voldsommere, hvis ikke de ansatte besad en høj grad af faglighed. Det betyder, at det at undervise børn med gennemgribende udviklingsforstyrrelse er en specialopgave.

Den bedste anbefaling til BAR aktiviteter vil derfor være aktiviteter, der vedligeholder eller udbygger fagligheden. Det kan dreje sig om:

- Netværksmøder på tværs af skolerne: Eleverne kan have meget specielle problemer og behov. Der kan være behov for at udveksle erfaringer på tværs af skolerne, idet der kan være langt imellem at den enkelte møder et barn med meget specielle behov.
- Koordinering af efteruddannelse: Større skoler har eget systematisk uddannelsesprogram, mens andre skoler ikke har uddannelsesprogrammer, men arrangerer ad hoc kurser. Der kunne med fordel etableres ensartet kursustilbud.
- Udarbejdelse af kursusmateriale: En kursuspakke med emner som sygdomsforståelse, pædagogiske strategier og konflikthåndtering.
- Registreringspraksis: Der er forskel på registreringspraksis på de enkelte arbejdspladser og hvorledes der følges op på dette.
- Informationsmateriale: Materiale om hvorfor det er vigtigt at registrere trusler og vold.

